
Politički položaj nacionalnih manjina prema zakonu o lokalnim izborima u Srbiji¹

JOVAN ŽIVKOVIĆ*

Sažetak

U tekstu se analizira politička propulzivnost i stupanj afirmacije nacionalnih manjina prema Zakonu o lokalnim izborima Republike Srbije.² Ispostavlja se da u njemu i dalje postoji stupanj nedovoljne otvorenosti i društvenog razumijevanja ka modernim političko-integrativnim oblicima participacije manjinskih zajednica. Drugim riječima, srpska politička scena i dalje nije doradena do nivoa da se nacionalne manjine istinski implementiraju u javni i politički život, što je osnovni zahtjev i međunarodne zajednice, a kojima se mjeri demokratičnost kroz institucionalizirane zakonske aspekte zaštite kolektivnih prava.

Ključne riječi: nacionalne manjine, izborni zakon, demokracija, politička participacija, identitet

1. Uvod

Kako je izborna politička utakmica mjesto kreiranja ne samo mogućih generalnih pravaca razvoja društva ili novih zahvata u društveno tkivo kroz promjene u njegovim podsistemima (npr. privredi, obrazovanju, zdravstvu,

*

Dr. sc. Jovan Živković je izvanredni profesor na Filozofskom fakultetu u Kosovskoj Mitrovici.

1

Rad je izrađen u okviru projekta (1310) "Kulturni i etnički odnosi na Balkanu – mogućnosti regionalne i evropske integracije", koji se izvodi na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Nišu, a koji je financiran od Ministarstva za nauku i tehnologiju Republike Srbije.

2

Zakon o lokalnim izborima RS donesen je u lipnju 2002. godine pred lokalne izbore u Preševu, Bujanovcu i Medveđi održanim samo mjesec dana kasnije.

Treba navesti, također, da je *Zakon o lokalnoj samoupravi* izglasan u Skupštini Republike Srbije 14. veljače 2002. i da je stupio na snagu 26. veljače 2002, dakle samo dan prije nego što je na republičkom nivou izglasan *Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina* (27. veljače 2002).

socijalnoj sferi ili kroz fiskalne zaokrete), već i trenutak promocije pojedinačnih društvenih aspekata – npr. isticanje/potraživanje zaštite prava, a u ovom slučaju misli se na kolektivnih prava nacionalnih manjina, u okviru stvaranja uvjeta za predizbornu utakmicu nužno je da glavni instrument na doradi demokratičnosti društva bude dobra i na zakonu doradena izborna pravila i na lokalnom nivou. S obzirom na to da se prema postojećem društvenom trendu određena nacionalna manjina mora pojaviti na društveno-političkoj sceni kao samosvjesni subjekt i da manifestirajući svoju volju – kroz izborni rezultat za neku od opcija i kaže što su njeni interesi, upravo se u ovom momentu možemo još jednom zapitati: da li se zaista građanski koncept društva izražava, kao jedino preostaloj opciji, kroz stranačko okupljanje jednog ili više manjinskih etniciteta radi iskazivanja njihove žudnje, tj. je li stranačko političko organiziranje manjina jedina preostala opcija da se zaštite kolektivna prava? Postavljanje ovog pitanja na samom početku je i u funkciji skretanja pažnje kako se ovaj pristup može izroditi u nastavak dodatnog sužavanja labirinta etnocentrične nepopustljivosti naspram otvorenog društvenog koncepta?

Međutim, ako je za odgovor na naznačenu dilemu potrebno vrijeme – da podleže društvenoj praksi i posebnosti lokaliteta – onda uzmimo i tako da stranačko manjinska angažiranost nije izvan koncepta građanskog društva ili da se može podvesti pod put kojim se prelazi većinska etnocentrična duhovna provenijentnost jednog podneblja. U tom kontekstu treba razmatrati opću pravnu i političku regulativu uvedenu na tom prostoru, pogotovu kad su u pitanju izborni zakoni kojima bi trebalo da se afirmiraju manjinske zajednice. U sklopu ovih idejnih postavki, a prema pitanju što bi izborni zakon trebalo da promovira, stoji da svaka provjera društveno-sistemske koncepta koji štiti nacionalne manjine (preko izbornog sistema), mora konkretno da se mjeri uvedenim pravilima čija je rezultanta u dobroj-pravednoj aritmetičkoj proceni glasačkog ishoda na izborima (što bi trebalo biti i potvrda afirmativne akcije kroz političko predstavljanje ili u sferi političkog angažiranja). To znači – kada su u pitanju manjine, drugim riječima, da je svako neudubljivanje u mogućí ishod glasanja istovremeno i svjesno nerazrađivanje detalja kojima manjine mogu i treba da se štite. Dakle, pošto je već prihvaćen građanski koncept kao pravac razvoja srpskog društva – po kome se i manjine po etničkoj osnovi organiziraju u političke stranke ili grupe građana s političkim ciljevima, ispravna zaštita manjina je samo onda na djelu ako se kroz uvedena društveno-sistemska pravila omogućava dobijanje onog broja mandata da se ne bi nad njima pojavila majorizacija, odnosno da se njihov broj osvojenih mandata ne nađe na liniji "trgovine" s bilo čije strane ili da se nametne kao pitanje dokazivanja lojalnosti prema nekoj od brojnije strane. Rečeno bi se moglo formulirati i ovako: ako se za nacionalnu manjinu nijednim izbornim postupkom, radnjom ili stavom nije osiguralo da bude sagrađana kao manjinska strana (sa zagaraniranim brojem npr. odbornika ili sa smanjenim cenzusom), već se ona tretira na isti način kao i ostali pripadnici u izbornoj utakmici, onda je posrijedi političko ustrojstvo kojim se samo načelno zagovara promocija i zaštita manjina.

2. Opći aspekt o položaju nacionalnih manjina u izbornim radnjama prema Zakonu o lokalnim izborima

Aktualni Zakon o lokalnim izborima od 13. lipnja 2002. jedan je od onih pokušaja kojim se poslije 5. listopada 2000. teži da se uredi društvena stvarnost na novim demokratskim principima. Smatralo se da je tek ovim zakonom otvorena mogućnost izgradnje multietničke zastupljenosti i manjinske participacije u javnoj političkoj sferi. Njime je istovremeno, pored republičkog Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina (od veljače 2002), stvoren prostor konstruktivnim kritičkim prilazima istim tim tvorevinama.

2.1. Početna, startna pozicija predizborne radnje

Primjenjujući ovaj zakon na podneblju južne Srbije – u općinama Bujanovac, Medveđa i Preševo, kao jedinstvenim izbornim jedinicama, odnosno u onom dijelu zemlje gde vlada izrazita etnička heterogenost, ali i različitost po njihovoj pojedinačnoj brojnosti, nužno je istaknuti da nije bila osigurana ista startna pozicija za tri dominantna etniciteta. Drukčije rečeno, pošto stvarnost iz ugla brojčane strukture nije podjednaka, budući da je Roma manje za 2/3 u Bujanovcu (a i više, npr. u Preševu) od pripadnika druga dva etniciteta, evidentno je da se Romima nije prišlo kao posebnoj manjinskoj grupi. Isti je slučaj sa Srbima i Romima u Preševu, odnosno Albancima u Medveđi, uprkos tome što su i Albanci i Romi manjina iz ugla dominantne pozicije Srba. Sve to znači da ni u jednom slučaju nije napravljena nivelacija uvjeta da etničke manjinske zajednice u bilo kom slučaju i u bilo kojoj izbornoj jedinici ne budu u potisnutoj poziciji. Utoliko se može konstatirati da je svaka strana na ovom podneblju ostala bez pretpostavljenog broja političkih zastupnika/poslanika kojima se na legitiman način štiti ravnopravnost i jednakost.

Drugi važan moment ovog zakona, kojim je otvoreno manjinsko pitanje kroz uočavanje stvarne i legitimne mogućnosti političkog djelovanja, te i kao svojevrsan problem – budući da je posrijedi njegova konkretizacija iz ugla numeričke zastupljenosti nacionalnih manjina u parlamentima na lokalnom nivou, odnosi se na usvojen izborni princip – tj. na podjelu odborničkih mandata po principu proporcionalnosti ili, da citiram drugi dio članka 8: "Odbornički mandati raspodjeljuju se između izbornih lista srazmjerno broju dobijenih glasova koje je osvojila svaka od izbornih lista". Odatle slijedi da je ovaj zakonski akt istovremeno i takav da se njime ne doprinosi promociji boljeg položaja nacionalnih manjina, tj. njime ne samo da se ne omogućava neka posebna pozicija manjinskoj grupaciji, već se manjinska etnička zajednica prepušta izbornoj utakmici bez ikakve šanse na zaštitu/uspjeh. Podjednaki uvjeti za sve nisu u ovom slučaju stvar u startu izbornog ravnopravnog participativnog pristupa za osvajanje odborničkih mesta i za manjinsko političko predstavljanje, pa su manjinske nacionalne zajednice unaprijed dovedene u

poziciju da se priklanjaju jednoj strani, a u najgorem slučaju da budu predmet raznovrsnih obećanja i, možda, ucjena.

Imajući u vidu ove napomene može se smatrati da postojeći Zakon o lokalnim izborima nije poseban i kvalitetan iskorak u pravnoj i političko-izbornoj praksi, jer se pridružuje zemljama u kojima se proporcionalni izborni princip koristi upravo da se ne bi manjine esencijalnije afirmirale, pogotovo što se nije pošlo od specifičnog sastava stanovništva u ovom dijelu zemlje. Posebni specifikum je taj što su npr. Romi u svakom slučaju i svuda manjina.

2.2. O propozicijama opunomoćenih članova u organima za provođenje izbora prema Zakonu o lokalnim izborima

Sljedeće diskutabilno mjesto, kojim se sugerira kako u izbornoj utakmici nije adekvatno sagledan položaj nacionalnih manjina, jesu i odredbe iz članka 13. u kome se određuju propozicije opunomoćivanja člana za rad u organima za sprovođenje izbora. Ovaj dio članka glasi: "Pravo da odredi opunomoćenog člana za rad u organima za provođenje izbora ima svaki podnosilac potvrđene i proglašene izborne liste koji je predložio najmanje 2/3 kandidata od ukupnog broja odbornika koji se bira". I pored toga što stoji mogućnost da dva ili više podnosilaca izborne liste mogu odrediti zajedničkog člana, što je uvijek specifičan slučaj ako se to i desi, ističemo da se ovim člankom zagovara kruća opcija u mogućnosti kontrole izbora od strane manjine koja sudjeluje na izborima. Jer, moralo se početi od stava da nacionalna manjina ne može gotovo nikada dati dovoljan, odnosno traženi broj predloženih kandidata, a on je najmanje 2/3 od ukupnog broja odbornika koji se bira. Ova zakonska odredba pogotovo pogađa Rome, kao etničku manjinu koja živi u mahalama i koja nikada nije locirana na prostoru svih biračkih mjesta. Imajući u vidu ovaj moment, ostaje da npr. Romi neće nikada biti u objektivnoj mogućnosti ravnopravno politički participirati i dostojno zastupati svoja kolektivna prava. Svakako da problem može biti proširen i na druge manjine saobrazno pojedinim lokalitetima, pa su i one, odatle, po pravilu bez političkih predstavnika kao stalnih članova u Izornoj komisiji.

Dodatni i ne rijedak nesretni moment je i onaj da se manjine pojavljuju s dvije izborne liste. Time nacionalna manjina, pored toga što dijeli (usitnjuje) svoje glasačko tijelo, istovremeno smanjuje mogućnost da se u slučaju udruživanja s predstavnicima neke druge liste pojavi kao "jači" partner u preraspodjeli uloga.

Međutim, u ime zaokruživanja ovog problema, ipak treba skrenuti pažnju da Izbornu komisiju, pored opunomoćenih, čine i imenovani članovi (a oni rade u proširenom sastavu upravo tako što su imenovanim članovima pridruženi i opunomoćeni). Sferi vjerovatnoće je prepušteno da se, pri određivanju imenovanih članova Izborne komisije, skupština jedinice lokalne samouprave neće etički ogriješiti (mada do sada nije poznato da li je ovaj moment iskazan na minulim lokalnim izborima).

2.3. Definiranost propozicija pri kandidiranju političkih predstavnika – osnova daljeg jednoobraznog pristupa

Potpuno u skladu s duhom Zakona je čl. 18. koji se veže za izbornu listu kandidata za odbornike i, tom prilikom, ne pravi razliku između podmanjina, uprkos što u tom slučaju one žive kao koncentrirana manjina. Namjera je da se skrene pažnja, i ovom prilikom, kako nema nekog drugog principa – npr. teritorijalnog (prema biračkim jedinicama), kojima bi se promovirao politički položaj nacionalnih manjina, pogotovu romske – koja je u dijelu južne Srbije specifično raspoređena (između Srba i Albanaca), budući da je njezina pozicija prava podmanjinska.

Slijedeći zakonske propozicije sugerira se da svaka lista – i manjinska, mora osigurati potpise "po 30 [...] po prijedlogu za jednog kandidata ili najmanje 200 [...] po izornoj listi". To se odnosi, svakako, kako na izborne liste partija, koalicije partija, ali i izborne liste grupe građana. Načelno gledano nitko ne može prigovoriti da ovde postoji bilo kakva diskriminacija ili čak nepogodnosti i za nacionalne manjine, pošto je traženi broj potpisa kojim se daje legitimitet listama po bilo kojem pristupu – po predloženim kandidatima za odbornike ili za cijelu izbornu listu – takav da se oni mogu relativno lako osigurati. Međutim, i pored toga što se može uvjetno reći da tu nema diskriminacije prema nacionalnim manjinama, ostaje kao zadanost da je nužno mijenjati sam duh zakona zbog njihove ravnopravnije startne pozicije koja nije samo stvar propozicijskih pravila.

3. Posebni aspekti o položaju nacionalnih manjina u izbornim radnjama prema Zakonu o lokalnim izborima

3.1. Pravila pri utvrđivanju rezultata i dodjeli mandata izbornim listama

Utvrđivanje pravila i dodjela mandata izbornim listama sastavni je dio zakona, ako ne i njegov najvažniji dio iz ugla realizacije ideje koja je istovremeno i opća politička opcija. Kako će društvena zajednica funkcionirati u ovom slučaju, što će reći s kojim političkim akterima i manjinskim predstavnicima, razrađuje se od 38. do 44. članka Zakona o lokalnim izborima. Prvim pravilom se podcrtava da će birački odbor bez odlaganja, a najkasnije u roku od 8 sati od zatvaranja biračkih mjesta, dostaviti Izornoj komisiji zapisnik o utvrđivanju rezultata. Od tog trenutka, zapravo, pa u roku od 24 sata od zatvaranja biračkih mjesta, moraju se utvrditi izborni rezultati. Posljednje proceduralno pravilo, kojim se definira karakter izbornog pristupa, prezentira se čl. 40. i ističe: "Svako izornoj listi pripada broj mandata koji je srazmjeran broju dobijenih glasova". Iz ove definiranosti – koliko kojoj listi pripada od-

borničkih mandata – jasno slijedi (i implicite se ponavlja odredba čl. 8) da se uspostavlja proporcionalni sistem dodjele mandata. I konačno, kao treće, taj isti članak donosi najvažniji stav u cijeloj izbornoj utakmici: "U raspodjeli mandata učestvuju izborne liste koje su dobile najmanje 3 posto glasova od ukupnog broja glasova birača koji su glasali". Poslije ovoga je sve samo stvar izračunavanja i, u konačnoj varijanti, potvrđivanje predizbornih računica i vjerovanja.

Ipak, kada je riječ o računanju i izračunavanju, glavnu riječ vodi Izborna komisija o čijem načinu rada u čl. 41. precizno stoji: "Izborna komisija raspodjeljuje mandate između različitih izbornih lista tako što se ukupan broj odborničkih mjesta množi brojem važećih glasova koji je osvojila svaka od izbornih lista. Dobiveni proizvod se zatim dijeli ukupnim brojem glasova danim svim izbornim listama, izuzimajući glasove dane onim izbornim listama koje nisu ispunile uvijet iz članka 40. ovog zakona". Ali, mora se imati u vidu da će se izborni rezultati neke izborne liste uvažiti samo ako je ista osvojila 3 posto glasova od ukupnog broja glasova birača koji su glasali. Slijedeći navedene korelative evidentno je da je svako dijeljenje jednog biračkog tijela na dvije ili više izborne liste u toj mjeri pogubno da može biti i katastrofalno za onu manjinsku etničku populaciju kod koje je došlo do podjele/usitnjavanja biračkog tijela (što je bio slučaj s Romima, pogotovu u Bujanovcu). Utoliko se mora naglasiti kako zakonska praksa bitno stimulira nacionalnu manjinu na samodiscipliniranje njenih pripadnika s namjerom da dato biračko tijelo ostane politički kohezivno, što znači organizirano samo prema etničkoj pripadnosti. Ovim mogućim rješenjima društvena praksa može biti dodatno retrogradirana i svedena na "biološki redukcionizam" – izbjegavajući svaki građanski princip, pogotovu kod onih manjinskih zajednica koje imaju i minimalnu teritorijalnu zaokruženost, uprkos tome što su politička prava nacionalnih manjina zamišljena s dobrim integrativnim namjerama³.

3.2. Dodatno obračunavanje broja mandata po čl. 42 kao legitimacija pravne, ali ne i države prava

Ono što slijedi iz ovog članka Zakona o lokalnim izborima na tragu je simulacije korektnosti i demokratičnosti shodno političkom konceptu koji je učinio sve da manjinske nacionalne zajednice ne dobiju i adekvatnu političku zastupljenost. Osim po brojnoj zastupljenosti, manjine se ne mogu politički ostvariti ni na lokalnom nivou kroz izuzetnu teritorijalnu zastupljenost, recimo, ali ni kroz afirmativnu akciju, ako je njihov broj u toj mjeri manji u odnosu na druge manjine koje su u prilici da majoriziraju političku scenu. Izrečena opcija je moguća na temelju pruženih mogućnosti da se dodatna preračuna-

3

Ovakav stav ima svoje opravdanje u činjenici da je nedavno albanska većina u Bujanovcu iz općinskog skupštinskog zdanja izbacivala obilježja Srbije, sve dok se srpska manjinska poslanička strana nije pobunila i odbijala dolaziti na sjednice.

vanja mogu realizirati i po osam mogućih varijanti odnosa koji su proistekli učešćem izbornih aktera. Eksplikacija predviđenih "mogućnosti" intervencije Izborne komisije vidljiva je na nekoliko primjera:

- situacija kad "određenoj izornoj listi pripadne više mandata nego što je na toj listi predloženo kandidata za odbornike" – i tada se mandat dodjeljuje izornoj listi koja ima sljedeći (naredni) veći dio razlomka
- kad "dvije ili više izbornih lista imaju isti sljedeći dio razlomka" – pa se mandat dodeljuje izornoj listi koja je osvojila najveći broj mandata
- izračunavanje i dodjeljivanje "1/3 dobijenih mandata kandidatima po njihovom redoslijedu na listi".

Navedene kombinacije su uglavnom moguće, pošto proizilaze iz dosadašnjeg iskustva oslonjenog na koncepcijsku sličnost društveno-političkog ustrojstva, pa ih ovaj članak i s opravdanjem inkorporira, dok su druge administrativnog karaktera i preciziraju rokove objavljivanja listi i intervencija nastalih tokom izbornog postupka.

Na ovaj način i ne mijenjajući postojeći Zakon do sada, a izmjene nisu ni najavljene u planu Vlade u dohledno vrijeme, Srbija opstaje na konceptu pravne države i okvirnih prava koje manjine mogu upražnjavati, umjesto da se njena pravnost prema političkom predstavništvu, odnosno – tek prema političkoj zastupljenosti nacionalnih manjina u javnom životu i na lokalnom nivou, ispolji kroz otvoren i demokratski koncept: države prava.

3.3. Aspekti Zakona o lokalnim izborima koji se ne provode u predizbornom i izbornom postupku

U dobre aspekte Zakona mogu se ubrojiti njegove odredbe koje se odnose na upotrebu jezika manjina i zastupljenosti žena na listama za političke predstavnike. Međutim, kako se politička stvarnost može ogledati i kroz loša ili nedovoljno dobra rješenja, ona sve to nije ništa manje odraz pretpolitičke svesti društva koje ne čini i ne provodi ono što već može. U tom kontekstu je interesantno pitanje o provođenju izbornih radnji na maternjem jeziku nacionalnih manjina u sredinama u kojima je evidentno da jezici nacionalnih manjina mogu biti u službenoj upotrebi.

Pitanje upotrebe jezika i pisma Zakon je apostrofirao u dva članka, 28. i 37. Članak 28. ističe da se "u općinama gde su u službenoj upotrebi jezici nacionalnih manjina glasački listići štampaju na tim jezicima", a članak 37. se odnosi na štampanje Zapisnika o radu Izborne komisije, kojom prilikom se ponavlja da je obavezno pisanje izvještaja i na jezicima nacionalnih manjina gde funkcionira njihova službena upotreba. Uprkos ovim odredbama ovaj postupak nije proveden u najmješovitijoj sredini, npr. u Bujanovcu – prije svega kada je u pitanju romski jezik. Zbog ove manjkavosti lokalnih državnih organa, uprkos tome što je romska zajednica neposredno pred tadašnje izbore dobila status manjine (kao i često ispostavljenog stava da romski jezik nije standardiziran), evidentno je da je na djelu sva nespремnost srpske političke

scene da organizirano i sistemski pride onim rješenjima koja su dio oficijalne zakonske regulative.

Ništa manje relevantnija nekonzistentnost političkih odnosa je i u nepoštovanju strukture odbornika koji ulaze u lokalnu skupštinu, uprkos tome što je zakonsko rješenje takvo da se u članku 20. izričito predviđa da na "izbornoj listi među svaka četiri kandidata po redosljedu na listi (prva četiri mjesta, druga četiri mjesta i tako do kraja liste) mora biti po jedan kandidat – pripadnik onog spola koji je manje zastupljen na listi, a ukupno na izbornoj listi mora biti najmanje 30 posto kandidata manje zastupljenog spola na listi". Ovom odredbom je, zapravo, trebalo osigurati prisutnost poslanika žena, a garancija je bila u tome što svaka druga kombinacija na listi nije prihvatljiva, tj. "ako izborna lista ne ispunjava uvjete iz stavka 3. ovog članka (to je gore navedeni dio) smatrat će se da sadrži nedostatke za proglašenje izborne liste, a predlagač listi bit će pozvan u skladu s ovim zakonom, da otkloni nedostatke liste". Svakako da u sadašnjim lokalnim skupštinama u Bujanovcu, Medvedu i Preševu nije ispoštovana ova proporcija, te je i ova dobra odlika zakona ostala samo mogućnost da se i rodni faktor, poput etničko manjinskog, uvede u svijet političke ravnopravnosti u kojoj dominacija patrijarhata neprekidno uzima danak.

Dakle, društveno-politička sfera je nepridržavanjem pozitivnih zakonskih rješenja i suvremenu srpsku političku praksu (kroz nezastupljenost jezika u političkim procesima) učinila siromašnijom u iskazivanju identitetnih odlika, na isti način kao što nije započela ni emancipatorske intencije za poboljšanje položaja žene, nezavisno je li posrijedi njihova pripadnost nekoj od nacionalnih manjina.

4. Zaključak

Iz prakse "upotrebe" Zakona o lokalnim izborima, a prema zahtjevima o djelotvornom učešću nacionalnih manjina i u političkom životu, može se ponoviti da se pravno-politička orijentacija države veoma teško oslobađa etnocentričnog i unitarnog pristupa, budući da se iz ugla ostvarivanja prava građana i manjinskih etničkih kolektiviteta ponaša kao vlasnik od čije dobre volje zavisi stupanj slobode, njihov stvarni društveni položaj i moguća participativnost u političkoj sferi. Međutim, ako se ima u vidu da je akcija ka djelotvornom učešću nacionalnih manjina započela i s ukidanjem cenzusa⁴ za izbor poslanika manjinskih zajednica za Narodnu skupštinu Republike Srbije, ne-

4

U sadašnjem sazivu Narodne skupštine RS nema nijednog predstavnika nacionalnih manjina koji je na izborima 2003. godine samostalno izaborio mjesto u njoj, budući da je cenzus od 5% bio nedostižan, pa bilo da su bile posrijedi i koalicije s manjim partijama većinskog etniciteta (u Vojvodini). Naznačena kvota ukinuta je formiranjem nove Vlade 2004. godine izmijenjenim *Zakonom o izborima poslanika za Narodnu skupštinu RS*.

sumnjivo će i na ostalim nivoima proces implementacije demokratizacije društvenog života biti primjeren standardima koje je međunarodna zajednica već ispostavila kroz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Okvirnu konvenciju SE o zaštiti nacionalnih manjina, Europsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima, regionalnoj autonomiji, lokalnoj samoupravi, Preporukama iz Lunda o djelotvornom učešću nacionalnih manjina u javnom životu itd. Skoru očekivanu društvenu transformaciju najavljuje činjenica da je već započet rad na novom srpskom Ustavu i, s time, dugo potrebnom uvođenju većeg stupnja decentralizacije, regionalizacije i jačanja lokalne samouprave.

Literatura

- Damjanović, Milan, "Realiteti lokalne demokratije", (2001), u: Zbornik radova *Lokalna demokratija – stanje i perspektive*, MAGNA AGENDA, Beograd
- "Evropska povelja o lokalnoj samoupravi," (2002), u: Zbornik radova *Sandžak – multi-etnička regija*, Centar za regionalizam Novi Pazar i NIŠP "Sandžačke novine", Novi Pazar
- "Preporuke iz Lunda o delotvornom učešću nacionalnih manjina u javnom životu", (2002), u: Zbornik radova *Sandžak – multi-etnička regija*, Centar za regionalizam Novi Pazar i NIŠP "Sandžačke novine", Novi Pazar
- Prokopijević, Miroslav, (2001), "Bez lokalne demokratije nema demokratije", u: Zbornik radova *Lokalna demokratija – stanje i perspektive*, MAGNA AGENDA, Beograd
- Stanovčić, Vojislav, (2000), "Oblici decentralizacije i disperzije moći: federalizam, autonomija, regionalizam, lokalna samouprava", u: Zbornik radova *Autonomija i multi-etnička društva*, Otvoreni univerzitet, Subotica
- Zakon o lokalnim izborima, (2002), *Službeni glasnik RS*, br. 33.
- Zakon o lokalnoj samoupravi, (2002), *Službeni glasnik RS*, br. 9.
- Zbornik radova, (2002), *Jačanje lokalne vlasti*, MAGNA AGENDA, Beograd
- Živković, Jovan (2003), "Građansko društvo i etničke i verske manjine", u: *Otvorena pitanja demokratije*, Filozofski fakultet – Kosovska Mitrovica, Kosovska Mitrovica
- Živković, Jovan (2003), "Političko-pravna pozadina položaja Roma između Srba i Albanaca na jugu Srbije", u: *Otvorena pitanja demokratije*, Filozofski fakultet – Kosovska Mitrovica, Kosovska Mitrovica

---

Summary

The political omission and national degree of affirmation of national minorities, according to the Local Election Law of the Republic of Serbia, is analysed in this text. The local elections law of the Republic of Serbia was brought in July 2002 before, local elections in Preševo, Bujanovac and Medveđa took place only one month later.

It is important to notice that the Local autonomy law was voted on 14 February 2002 and came into force on 26 February 2002, only one day before the Law of protection of national minorities rights and freedoms, was voted on a state level.

It proves that it still comprises a degree of insufficient openness and social understanding toward modern political-integrative forms of participations of minority communities. In other words, the Serbian political scene is still not on the level which provides for national minorities to be completely integrated in public and politic life, which is a basic demand posed by the international community. Regarding this demand, the level of democracy through institutionalized legal measures of collective rights protection is being measured.